

virtutum fidei, spei, et charitatis, quibus peccatum originis, vel ejus effectus sine du-
 primus homo in paradiso ornatus fuerat, ad bio pertinere.

FINIS DECIME QUARTE CONTROVERSIE GENERALIS.

LAUS DEO VIRGINIQUE MATRI MARIÆ.

DECIMA QUINTA

CONTROVERSIA GENERALIS

DE

REPARATIONE GRATIÆ

PER JESUM CHRISTUM DOMINUM NOSTRUM

QUE TRES PRINCIPALES CONTINET

*Quorum Prima est, de Gratia et libero arbitrio, in sex libros divisa.
 Secunda, de Justificatione, et bonis operibus generatim, quinque
 libris explicata. Tertia, de bonis operibus in specie, tres libros com-
 plectens.*

DE LIBERO ARBITRIO

PRÆFATIO

IN GYMNASIO ROMANO ANTE STUDIORUM INSTAURATIONEM HABITA

Parum omnino, auditores, dementiæ, ac furori hæreticorum hujus temporis videbatur, si Christo solum, atque omnibus Sanctis, totique Catholice Ecclesiæ bellum indicerent, nisi etiam in ipsam naturam generis humani, atque adeo in sua ipsorum capita atque viscera, infestas manus, gladiosque converterent.

Eripuerunt Christo innumerabiles virgines sacras, quas cœlesti thalamo jam addixerat, sibi que ipse solemnî cæremonia, rituque desponderat. Detraxerunt beatis angelis et hominibus cælum cum Christo tenentibus præconia, signa, basilicas, dies festos, mortalium vota, preces, implorationes, omnia denique et illis debita, et nobis salutaria monumenta virtutum. Abstulerunt Ecclesiæ bonam Sacramentorum partem, non paucos libros sacros, divinum ac saluberrimum sacrificium, Apostolicas traditiones, atque Ecclesiasticas cæremonias universas. Ad extremum Pontifices, auctoritate; Principes, imperio; populos, disciplina; pastores, gregibus; greges, pastoribus; veneratione, reliquias; reliquiis, aras; aris, templa; templis, religionem; religione, terrarum orbem prædones importunissimi spoliaverunt.

Nec tamen his tot, ac tantis sacrilegiis perpetratis hæreticorum furor, ac rabies conquievit, donec etiam ut se, ac suos, totamque naturam generis humani violarent, arbitrii libertatem nobis omnibus suis sententiis detraxerunt, seque ipsi non belluarum similes, sed belluas plane rationis expertes profiteri non dubitarunt. Quod ego, quando præfandi usus in hoc nostro gymnasio veteri more jam est receptus, quam brevissime potero demonstrabo.

Quamquam, si vere ac sapienter judicare volumus, non libertatem arbitrii tot libris ac disputationibus hæretici vel in se, vel in nobis

extinguunt, sed animum male sanum produunt suum, et ex hoc uno stultissimo dogmate insigne adferunt universo doctrinæ suæ corpori detrimentum.

Quis igitur istis fidem habere possit, dum de Deo, de Justitiâ, de Sacramentis, deque aliis rebus gravissimis atque abstrusissimis disputant: cum eos videat de suorum animorum libertate, quam sentire et experiri coguntur, tam perverse judicare? Quis non eos amentes et furiosos, et simul ingratos divino numini esse censeat, qui tam excellens et præclarum Dei donum, quod nec ob magnitudinem contemni, nec ob usum frequentissimum latere potest, cum per singula pene momenta in aciem oculorum et mentis incurrat, tamen obstinatissime respuere, refutare, abjicere, execrari pergunt?

An vero non est eximium Dei munus libertas arbitrii, quod Nissenus Gregorius, « optimum quiddam, et omnium, quæ sunt in homine, præstantissimum » esse definit? quo solo et a brutis animantibus separamur, et proxime ad Angelorum naturam accedimus, et ipsius divini numinis imaginem gerimus, et rebus omnibus, quæ sunt infra lunam, tanquam Dii quidam terrestres præsumus?

Deinde si tollas arbitrii libertatem, nonne vides una repente concidere omnia pene hominum bona, quæ illa videlicet sede, illo fundamentum nitentur? et ubi quæso erit justitiæ splendor? ubi temperantiæ decus? ubi virtutum cæterarum chorus? ubi laus benefactorum? ubi præmium meritorum? quid? quod nec sempiternæ felicitatis capax esse, si B. Augustino et B. Bernardo credimus, nisi arbitrii libertas potest? « Neque gratia (inquit Augustinus lib. Hypognoſtici 3.) sine libero arbitrio facit hominem habere beatam vitam, nec liberum arbitrium sine gratia. » Et B. Bernardus: « Tolle, inquit, liberum arbitrium, non erit quod salvetur: tolle gratiam, non erit unde salvetur ». Quantum igitur Dei donum illud existimandum est, sine quo nec boni, nec beati, ac ne homines quidem unquam esse potuissemus?

Quod si de populari libertate, qua regius dominatus excluditur, quæ melius umbra quædam, et imago libertatis, quam libertas dici potest, quæque diutius nisi summo labore non conservatur, et raro salutaris, sæpius noxia esse solet, tamen M. Tullius dixisse vere putatur, tantum in ea libertate inesse boni, ut non solum ab hominibus, verum etiam a bestiis expetatur, ac non immerito rebus omnibus anteponatur: quid nos tandem de naturali illa, et germana libertate dicere par est, quæ animis nostris a Deo conditore insita et impressa, nihil esse videtur aliud (ut S. ait Bernardus serm. 81. in Cantica) nisi « divinum quiddam præfulgens in animo, tanquam gemma in auro, quod et summum na-

turæ nostræ splendorem, atque ornamentum adfert, et nullis criminibus aboleri, nullis calamitatibus minui, nulla externa vi labefactari, destrui potest? »

Sed forte nimis abdita atque abstrusa res est libertas arbitrii, nec nisi a paucis, iisque acutissimis et doctissimis perspicui potest. Nolo verbis meis respondere, S. Augustinum, quem unum ex omni vetustate sobrium in hac causa fuisse Calvinus dicit, si placet audiamus. Is in eo lib. quem de duabus animabus contra Manichæos scripsit, de libero arbitrio in hæc verba loquitur: « Neque hic, inquit, libri obscuro mihi scrutandi erant, unde discerem, neminem vituperatione, suppliciove dignum, qui id non faciat quod facere non potest, nonne ista cantant et in montibus pastores, et in theatris poetæ, et indocti in circulis, et docti in bibliothecis, et magistri in scholis, et antistites in sacris locis, et in orbe terrarum genus humanum: » Et in lib. de vera religione. « Atque adeo, inquit, hoc est manifestum, ut nulla doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat. » Quid potuit clarius de hujus quæstionis claritate dici?

Quis igitur eorum sive stuporem, sive furorem non admiretur, qui magistri orbis terrarum haberi volunt, et vel id ignorant, quod et pastores in montibus et in theatris poetæ, et indocti in circulis decantant? vel falsum esse contendunt, quod et docti in bibliothecis, et magistri in scholis, et Pontifices in templis, et ipsum genus humanum in orbe terrarum clarissima voce, summaque animi consensione verissimum esse testatur? Quid? quod communem hunc sensum et consensum orbis terræ, ac præcipue veterum Patrum, majorum nostrorum non ignorant hujus temporis hæretici: et tamen sine ullo pudore, inusitato genere superbiæ, incredibilique audacia paucitatem suam, multitudinem generis humani; imperitiam suam, sapientiæ omnium Patrum; novorum dogmatum vanitatem, auctoritati gravissimæ vetustatis totius, ac sæculorum omnium anteponunt. Ac ne aliquid se fingere, vel augere plusquam oporteat arbitrentur, eorum ipsorum, quorum de stultitia verba facimus, testimonia proferamus; ordiamur, si ita videtur, ab historicis, quorum præcipua laus est veritas.

Matthias Illyricus in illa sua centuriata historia, centur. 2. cap. 4. col. 59. cum Justini, Irenæi, atque aliquot aliorum Patrum vetustissimorum sententias de libero arbitrio retulisset, hæc verba subiecit: « Eodem modo Clemens Alexandrinus liberum arbitrium ubique asserit, ut appareat in ejusmodi tenebris » (sic enim liberi arbitrii confessionem vocat) « non tantum fuisse omnes ejus sæculi Doctores, verum etiam in posterioribus eas subinde crevisse. »

Non est autem hoc loco prætereundum, eos Doctores, de quibus in

eo libro Illyricus agit, illos esse, qui vel Apostolos ipsos loquentes audierunt, vel certe Apostolis proxime successerunt. Quod si doctores illi, omnes ad unum (ut adversarii confitentur) liberum arbitrium ubique asseruerunt, neque fieri potest, ut reliquus cœtus fidelium aliud senserit in dogmatibus fidei, quam quod a Doctoribus suis didicerat, certe omnis illa prima Ecclesia, quæ Christi sanguinem adhuc prope calentem exceperat, quæque ardore fidei ad confessionem promptissima, et fortissimorum martyrum coronis et triumphis celeberrima fuit, illæ, inquam, fidelium primitiæ, omnes omnino (Illyrici testimonio) eam de libero arbitrio fidem tuebantur, quam ipse Illyricus cum Lutheranis cæteris oppugnat.

Neque solum prima illa ætas, verum etiam posteriores omnes (ejusdem Illyrici testimonio) doctrinam eandem incredibili consensu tenuerunt. Id enim illa verba significant : « Ut appareat in ejusmodi tenebris non tantum fuisse omnes ejus sæculi Doctores, verum etiam in posterioribus eas subinde crevisse. » Possem et alia, si per tempus liceret ex eadem historia testimonia decerpere : sed ad cæteros auctores festinat oratio.

Philippus Melanchthon in eo libro, quem de Locis communibus primum edidit : « In hoc, inquit, loco, cum prorsus Christiana doctrina a philosophia et humana ratione dissentiat, tamen sensim irrepsit philosophia in Christianismum, quia receptum est impium de libero arbitrio dogma, et obscurata Christi beneficentia per profanam illam, et animalem rationis nostræ sapientiam : usurpata est vox liberi arbitrii, a divinis litteris, a sensu et judicio spiritus alienissima, qua videmus sanctos viros non raro offensos esse. Additum est et Platonis Philosophia vocabulum Rationis æque perniciosum. Nam perinde atque his posterioribus Ecclesiæ temporibus Aristotelem pro Christo sumus amplexi, ita statim post Ecclesiæ auspiciis per Platoniam philosophiam Christiana doctrina labefactata est : ita factum est, ut præter canonicas Scripturas, nullæ sint in Ecclesia sinceræ litteræ. Redolet philosophiam quicquid omnino commentariis proditum est. » Hæc ille, qui quidem, nescio an apertius poterat indicare, se bellum cum omnibus Ecclesiæ Patribus et Doctoribus, gerendum suscepisse, et aliam omnino fidei doctrinam a se tradi, aliam esse eam, quam universa Christi Ecclesia jam inde ab Apostolicis temporibus didicerit semper et docuerit. Nec enim alia de causa nullas esse dicit in Ecclesia sinceras litteras et philosophiam redolere omnes veterum commentarios, nisi quia negare non poterat, omnibus omnium Patrum libris, commentariis, historiis, concionibus, liberum arbitrium liberrime atque apertissime prædicari.

Jam vero Philippum secutus Joannes Brentius in Apologia pro Con-

fessione sua Wirtembergensi : « Pater, inquit, e cœlis clamavit, non de Hieronymo, non de Augustino, non de Bernardo, non de Concilio Arausicano, sed de filio suo Domino nostro Jesu Christo. Hunc audite. » Quasi vero de sanctis Ecclesiæ pastoribus et doctoribus, et tales in primis Hieronymus, Augustinus, Bernardus, omnesque Arausicani Concilii Patres fuerunt, Christus ipse non dixerit : Qui vos audit, me audit.

Sed ad cætera progrediamur, et omissis aliis, quos nimis longum esset singulos recensere; Joannis Calvini testimonio, ac sententiâ contenti simus. Is lib. II. Institut. cap. 2. § 4. posteaquam philosophos omnes incredibili consensione liberum arbitrium asseruisse professus esset, ita subjunxit : « Tametsi Græci præ aliis, atque inter eos singulariter Chrysostomus in extollenda humanæ voluntatis facultate, modum excesserunt; veteres tamen omnes, excepto Augustino, sic in hac re aut variant, aut vacillant, aut perplexe loquuntur, ut certi fere nihil ex eorum scriptis referre liceat, qui postea secuti sunt, dum pro se quisque in humanæ naturæ defensione argutiæ laudem captat, sensim alii post alios in deterius continuo delapsi sunt. » Hæc ille. Ex cujus verbis nemo vestrum (opinor) non facile colligit, propterea scriptores omnes (Augustino excepto) tam veteres, quam recentes Calvino minus placere, quod sententiæ ipsius de servo arbitrio nimis libere adversentur. Alioqui quid sibi vult querimonia illa, quæ paulo post in eodem libro sequitur ? « Nimis, inquit, philosophice hac de re locuti sunt, qui se Christi jactabant esse discipulos. Nam quasi adhuc integer staret homo, semper apud Latinos liberi arbitrii nomen extitit. Græcos vero non puduit multo arrogantius usurpare vocabulum. Siquidem *ἀντιπροβίαν* dixerunt, ac si potestas sui ipsius apud homines fuisset. »

Ac ne solum de nomine liberi arbitrii, sed etiam de re ipsa loqui eum existimetis, audite quid cap. 3. § 11. dicat : « Ac voluntatem, inquit, Deus movet, non qualiter multis sæculis traditum est et creditum, ut nostræ postea sit electionis motiōi aut obtemperare, aut refragari : sed illam efficaciter efficiendo. Illud ergo toties a Chrysostomo repetitum repudiari necesse est, Quem trahit, volentem trahit. » Itaque non modo Calvini testimonio liberi arbitrii nomen in Ecclesia semper fuit, sed etiam dogma, et doctrina Chrysostomi ætate exstabat, ac deinceps multis sæculis tradita, credita, propagata, confirmata est.

Sed a partibus suis Augustinum Calvinus habet, ejusque viri longe doctissimi patrocinio fretus, cæteros omnes merito despicit. Omitto primum quod etiamsi B. Augustinus Calvino faveret, tamen neminem tam iniquum judicem esse oporteret, qui unum hominem quamvis doctissimum, omnium sæculorum Patribus et Doctoribus, totique Ecclesiæ, atque adeo orbis terræ consensui anteferet. Taceo deinde

quod B. Augustinus in libro de gratia et libero arbitrio cap. 2. clarissimis verbis Calvinum hæreticum pronunciat, cum ait: « Est igitur liberum arbitrium; quod quisquis esse negaverit, Catholicus non est. » Id quod sexcentis aliis in locis repetit, ut suo loco palam faciemus. Nihil etiam dico, quod in eodem lib. Calvinus parum ingenue, ne dicam impudenter, ab illo ipso Augustino recedit, quem sibi solum ex omni vetustate patronum reliquerat. Sic enim ait c. 3. §. 7. « Sed erunt forte qui concedent voluntatem a bono suo ingenio aversam, sola Domini virtute converti, sic tamen ut præparata suas deinde in agendo partes habeat. Quemadmodum docet Augustinus, omne bonum opus gratiam præcedere, et id comitante, non ducente; pedissequa, non prævia voluntate. » Et paulo infra, hanc ipsam B. Augustini sententiam refellens: « Sed quia, inquit, reformata opus est Domini, hoc perperam homini tribuitur, quod gratiæ prævenienti pedissequa voluntate obsequatur. » Quid clarius? et ubi nunc est illud, excepto Augustino? ubi tua, Calvine, jactatio?

Sed his prætermissis, illud unum dicam, quod silere nullo modo possum, adeo parum vero, ac simplici testimonio B. Augustini confisus esse Calvinum, ut ausus non fuerit locum unum, eumque diu quæsitum, et ex omnibus selectum proferre, nisi multis fucatum coloribus, mendaciisque bene sulfutum, ac diligentissime fraudibus obvolutum. Sic enim loquitur ad finem ejusdem cap. 3. « Audiamus, inquit, nunc Augustinum suis verbis loquentem, ne ætatis nostræ Pelagiani, hoc est, Sorbonici sophistæ, totam vetustatem nobis adversam pro suo more criminentur. Libro de correptione et gratia ad Valentinum fusius exequitur, quod breviter, ejus tamen verbis referam, gratiam persistendi in bono, Adæ fuisse datam, si vellet: nobis dari ut velimus, ac voluntate concupiscentiam superemus. Habuisse ergo illum posse si vellet, sed non velle ut posset: nobis et velle dari et posse. Primam fuisse libertatem, posse non peccare: nostram multo majorem non posse peccare. Ac ne de futura post immortalitatem perfectione loqui putetur (sicuti perperam Lombardus eo trahit) scrupulum hunc paulo post eximit. Tantum quippe, inquit, Spiritu sancto accenditur voluntas sanctorum, ut ideo possint, quia sic volunt; ideo velint, quia Deus operatur ut sic velint. » Hæc ille.

Numerate mendacia. Primum, illa verba: « Primam libertatem fuisse, posse non peccare, nostram esse multo majorem non posse peccare »; nusquam in toto Augustino, ne dum in eo libro, inveniuntur. At, si non verba, certe sententia invenitur. Cur ergo dixisti: « Audiamus nunc Augustinum suis verbis loquentem? cur addidisti, quod

ille fusius, ego breviter, ejus tamen verbis referam? » cur B. Augustini verba pollicitus, tua postmodum nobis obtrudis?

Quid? si nec sententiam inveniri demonstravero? nonne S. Augustinus in libro suo de hæresibus, Joviniano hæresiarchæ tribuit hanc sententiam, homines justos etiam in hac vitâ non posse peccare? nonne in libro de spiritu et littera extremo, atque aliis in locis passim docet, neminem esse tam justum, qui non aliquando peccet? Quis igitur credat Augustino verba illa excidere potuisse, quæ Joviniani sententiam continent, quæque omnibus fere libris ejusdem Augustini maxime repugnant? Atque hoc est mendacium primum.

Alterum deinde in illis verbis continetur, ubi Lombardum reprehendit, quod S. Augustini verba de secunda libertate perperam traxerit, ad eam perfectionem, quæ post hanc vitam erit. Ad quod mendacium refellendum ipsa per se B. Augustini verba sufficiunt. Hæc enim sunt vera Augustini verba: « Prima libertas erat, posse non peccare: novissima erit multo major, non posse peccare. Prima immortalitas erat, posse non mori: novissima erit multo major, non posse mori. Prima erat perseverantiæ potestas, bonum posse non deserere: novissima erit felicitas perseverantiæ bonum non posse deserere. Numquid, quia erunt bona novissima potiora, atque meliora, ideo fuerunt illa prima, vel parva, vel nulla? » Ubi non ait Augustinus (ut vult Calvinus) nostra libertas est non posse peccare: sed novissima libertas erit non posse peccare. Quo quæso pertinet illud, « novissima »? quo illud, « erit »? nisi ad tempus futurum et si (ut Augustinus dixit) illorum erit non posse peccare, quorum erit non posse mori: quis nisi insanus dicat, nostrum esse non posse peccare, qui non modo possumus mori, sed etiam non possumus non mori? denique si bonum non posse deserere, perseverantiæ mercedem, atque ipsam felicitatem futuram Augustinus dicit, qua fronte, quo ore Calvinus illud ipsum ad hujus vitæ brevissimæ, atque infelicissimæ statum trahere conatur.

Jam vero cum negat Calvinus vetustatem sibi adversari, quod idem et in libro adversus Pighium, et in præfatione Institutionis, et alibi passim repetit, non solum prodige mentitur, sed etiam egregie secum pugnat. Nam si veteris Ecclesiæ ea sententia fuit, quæ nunc Calvini est, ex necessitate omnia fieri, nullam esse libertatem, nullam contingentiam, quo pacto semper in Ecclesia liberi arbitrii nomen extitit? qui fieri potuit, ut veteres omnes (ne Augustino quidem excepto) nimis philosophice locuti sint, atque in defensione humanæ mentis virium, modum excesserint?

Dicturi sunt fortasse, sententiam suam, sententiam Christi et Apostolorum esse, quorum litteræ omnium Patrum commentariis quemad-

modum auctoritate, sic etiam antiquitate præstant. At ego libenter ab eis vicissim quærerem, utrum tandem Christum et Apostolos arbitrentur doctrinam suam prædicatione, et miraculis propagasse, an vero inutiliter, et sine ullo fructu rem egisse. Non erunt, opinor, tam ingrati, ut Christum et Apostolos, atque ipsum etiam Spiritum Sanctum qui per ipsorum linguas loquebatur tanto tempore, tot concionibus, tot signis et prodigiis, nihil egisse dicant.

Quod si doctrinam suam Christus et Apostoli, ut res est, plurimis hominibus persuaserunt, et longe, lateque ad fines usque orbis terræ propagarunt; eaque doctrina ita philosophorum placitis adversatur, ut liberum arbitrium (ut Calvinus dicit) tanquam impium quoddam figmentum penitus tollat, ac destruat: cur obsecro semper in Ecclesia, ut idem ait Calvinus, liberi arbitrii nomen extitit? cur illi omnes Patres et Doctores, qui Apostolis proximè successerunt, quemadmodum ex Centuriis Illyrici jam didicimus, liberum arbitrium, et non servum potius docuerunt? cur statim post Ecclesiæ auspicia (ut Philippus loquitur) libertas arbitrii juxta sententiam Philosophorum prædicari cœpta est? quo cemento, quæso, quo glutino poterunt sententiæ istæ ita conjungi, ut aliquo modo inter se cohæreant? Christus et Apostoli populis, gentibus, nationibus, orbi terrarum universo, nullum esse in homine liberum arbitrium persuaserunt; tamen nemo unquam id credidit, semper in Ecclesia liberi arbitrii nomen extitit; veteres omnes in defensione liberi arbitrii modum excesserunt; philosophiam reolet quidquid omnino commentariis proditum est.

Quamobrem nemini dubium esse jam debet, quin hujus temporis hæretici, dum contra liberum arbitrium tam audacter disputant, eam doctrinam in Ecclesiam invehant, quam ipsimet intelligunt, et confitentur omnibus veteribus Patribus, toti antiquæ Ecclesiæ, orbi terrarum universo omnium gentium sensui, et consensui repugnare.

Quod quidem ejusmodi est, ut ego dum in eorum libris verba ipsorum paulo attentius lego, ita vehementer admiror, ut vix oculis meis credam. Quis enim non obstupescat? quis credat existere potuisse homines tam projectæ audaciæ, tam incredibilis superbiæ, tam insolentis arrogantiae, ut se Doctoribus omnium gentium, et omnium sæculorum Græcis, Latinis, sacris, profanis, veteribus, recentioribus anteponant? et qui post mille, et quingentos annos dicant, nullæ sunt in Ecclesia sinceræ litteræ: omnes Patres erraverunt; nos soli sapimus; nos soli videmus; ceteri hallucinantur, et delirant universi?

Quæ cum ita sint, nulla sane fides, ejusmodi monstris tam absurde delirantibus debetur: præsertim si illud addamus, doctrinam de servo

arbitrio primum locum inter adversariorum dogmata obtinere. Sic enim loquitur Lutherus in assertionem art. 36. qui est de arbitrii libertate: « In cæteris, inquit, articulis de Papatu, Conciliis, Indulgentiis, aliisque non necessariis nugis, ferenda est levitas et stultitia Papæ et suorum: sed in hoc articulo, qui omnium optimus, et rerum nostrarum summa est, dolendum, ac flendum est, miseros sic insanire ». Hoc nimirum addendum supererat ad cumulum furoris, ut non solum ipsi frerent, sed etiam eos omnes, qui non pariter furunt, insanire arbitrarentur.

Sed profecto si in eo articulo, qui ipsorum judicio omnium optimus, et rerum Lutheranarum summa est; adeo manifeste, vehementerque delirant, ut nullam omnino fidem, nisi forte ab iis, qui pariter insaniant mereantur: multo certe minus in rebus cæteris ulla eis fides ab hominibus sanis et sobriis haberi deberet.

Quia tamen justissimo Dei judicio, peccata hominum castigante, ac puniente, non defuerunt, nec desunt permulti, a quibus nova ista hæreticorum dogmata, licet absurda et incredibilia sint, avidissime tamen excipiantur et approbentur: nostræ partes erunt, totum hunc locum diligentissime pertractare, et tam in statuenda et confirmanda veritate, quam in evertendis, ac refutandis erroribus contrariis operam, laborem, vigilantiam quantam maximam poterimus, collocare: quod effecturum me omnino confido, si Dei primum benignitate, ac favore, deinde etiam vestra alacritate, et studiis adjuvabor.

BIBLIOTECA CENTRAL
LJANI

ORDO DISPUTATIONIS

ORDO. DISPUTATIONIS

De Gratiae reparatione, quae est potissima totius hujus operis pars, tria disputanda se offerunt; Primum enim de Gratia et libero arbitrio differendum erit. Haec enim sunt fundamenta totius aedificii reparandi : « Tolle inquit, S. Bernardus in libro de Gratia, et libero arbitrio, liberum arbitrium, non est quod salvetur; tolle gratiam, non est unde salvetur. Deinde de ipsa reparatione Gratiae, id est, de justificatione impii disputandum erit. Postremo addendum de consequentibus justificationem, id est, de fructibus et bonis operibus justificatorum.

Porro de Gratia et libero arbitrio sex erunt libri. Primus, de Gratiae acceptionibus et partitionibus. Secundus, de Gratiae communicatione et praedestinatione. Tertius, de natura liberi arbitrii. Quartus, de viribus arbitrii et gratiae necessitate in naturalibus. Quintus, de iisdem in moralibus. Sextus, de iisdem in supernaturalibus.